

УДК 005.1

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ЗМІН УПРАВЛІНСЬКОЇ ДУМКИ

Вацьковські Казімеж Станіславович, д.е.н., професор, Варшавський технологічний університет «Варшавська політехніка», м. Варшава, Польща

Гордієнко Лариса Юрійвна, к.е.н., доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

Анотація — Проаналізовано сучасні тренди змін управлінської думки. Наведено та охарактеризовано п'ять видів трендів: технологічні, економічні, екологічні, суспільні та комунікаційні.

Ключові слова — економіка, зміни, управлінська думка, суспільство, тренди.

Формування управлінської думки має тисячолітню історію, що пов'язана з розвитком людства на тому чи іншому історичному етапі. Кожен з етапів характеризується відповідними уявленнями про управління людьми та організаційними утвореннями.

Дослідники управлінської думки виділяють певні історичні періоди, яким притаманні ті чи інші концепції управління. Наприклад, у [1] наведено сім етапів розвитку управління/менеджменту, а саме: *перший етап* - релігійно-комерційний (4 – 5 тис. років тому) – відбувався в період формування рабовласницьких держав на Давньому Сході і привів до виникнення влади жреців, зародженню писемності та калькуляції; *другий етап* – пов'язаний з ім'ям вавілонського правителя Хаммурапі (3 – 4 тис. років тому), який вивів управління з побутового на державний рівень і ввів елементи нормотворчості; *третій етап* – належить за часом до царювання Навуходоносора II (2,5 тис. років тому) – отримав назву «виробничо-будівельного», з'єднав державні методи регулювання з виробничою діяльністю; реалізовано низку технічно складних проєктів; *четвертий етап* (так званий предіндустріальний) – (XII – XVII століття) – відбувався в середні віки і

спочатку характеризувався домінуванням професійних гільдій і співпрацею («спільнота головніше особистості»). Дещо пізніше (в так званому епосі Ренесансу) посилювався мотив прибутку і прагнення торгових класів до влади. У більш пізній період Реформації виникла нова релігійна доктрина, яка об'єднала зазначені тенденції – прибуток став свого роду показником шансів тієї чи іншої людини до набуття чесноти. Акцент у сфері виробничих відносин різко змістився до конфлікту; прийняття рішень стало індивідуальною справою; *П'ятий етап* (так званий індустріальний) – (XVIII – XIX століття) – збігся за часом з великою індустріальною революцією XVIII– XIX століття н. е. і довів, що управлінські функції не менш важливі, ніж технічні та фінансові: дав початок системі акціонерного капіталу. На початковій фазі етапу стало помітно прагнення робітників посилити свій вплив на розподіл функцій, в основному за допомогою об'єднання в спілки (профспілки); *Шостий етап* (так званий бюрократичний) – (XIX – 70-ті роки XX століття) – відомий під назвою «бюрократичний»; знаменував прихід нової соціальної сили – професійних менеджерів, класу управлінців. Ця сила перешкождала бажанням робітничого класу досягти максимуму гарантій, претендуючи на свою частку відповідальності за кардинальні питання виробництва і розподілу; *Сьомий етап* (так званий постіндустріальний) – (з 80-х років XX століття) – технічний прогрес породив новий виклик, який почав перебудовувати і перенацілювати теорію менеджменту. На зміну акценту на технологію (що породила, до речі, мікропроцесор – основу нової революції)

прийшла суспільно-економічна думка, що зробила можливим вступ суспільства в постіндустріальну епоху, засновану на освіті, розвитку особистості. Після досягнення певного рівня матеріального добробуту службовцям стає більшою мірою потрібним вільний час, ніж подальше підвищення зарплати. Звідси виникла необхідність у створенні нових моделей організаційних структур, які забезпечують можливість реалізації зазначеної потреби. Таким чином, індустріальна революція переростає в постіндустріальну революцію.

Традиційні моделі та інструменти управління людьми, які об'єднуються в ті чи інші організації, та такі, що були притаманні тому чи іншому етапу розвитку людства і відповідали певному підходу до управління, який виникав під впливом: розвитку реального суспільного, а пізніше – промислового виробництва; появи новаторів і теоретиків-ідеологів, які узагальнювали досвід і прокладали нові шляхи; розвитку внутрішньої (власної) логіки менеджменту, що приводить спільно з двома вищезазначеними причинами до зміни парадигми (системи принципів і підходів у менеджменті як науці), отримували в кожному з наступних етапів розвитку управлінської думки прискорення в часі появи нових концепцій та теорій.

Мета статті – проаналізувати сучасні тренди змін управлінської думки та виявити основні з них, які мають бути враховані в умовах турбулентних змін зовнішнього середовища.

Польща, яка увійшла до Європейського Союзу у 2004 році, та Україна, в Конституції якої визначений європейський напрямок розвитку, ставлять перед менеджментом завдання здійснювати управління, в тому числі на рівні підприємства, з урахуванням європейських і світових поглядів, а також нових концепцій, теорій, напрямків і систем управління.

Типові характеристики європейської системи поглядів на менеджмент, серед яких: інтеграція різноманітності в управління; суспільна відповідальність; внутрішньо організаційні переговори; орієнтація на

людей; обмеження ступеня формалізації; чутливість до змін; продуктова й маркетингова орієнтація; більше лідерства в управлінні; розуміння країни й ринку; повага цінності екології; еволюція методів управління та сучасні погляди на менеджмент у світі (орієнтація менеджменту на людину; культурна природа менеджменту; інтегрування інтересів працівників організації навколо загальних цілей; розвиток здібностей усіх працівників організації й ефективного їхнього використання на всіх рівнях менеджменту тощо) наведені в [2].

Новітні тренди змін управлінської думки надані на мапі трендів 2019 [3], розробленої інститутом передбачення (Infuture hatalska) і опублікованої в лютому 2019, згруповані у п'ять видів трендів: технологічні, економічні, екологічні, суспільні та комунікаційні. При цьому кожен з трендів відповідного виду є включений до однієї з чотирьох зон зрілості: передбачення (foresight), інновації (innovation), реактивний (reactive), новий нормальний (new normal). Найбільше часу щоб стати провідною тенденцією (відповідно актуальному стану знань і темпів розвитку), мають тренди групи «передбачення», далі йдуть тренди групи «інновації», за якими слідують тренди групи «реактивні» і «новий нормальний».

Тренди з різних категорій також вступають у відносини один з одним - чим ближче межа тренда до категорії, тим більше вона пов'язана з останньою категорією.

В табл. 1 надана характеристика трендів змін управлінської думки за групами (категоріями) і зонами зрілості.

Таблиця 1

Характеристика сучасних трендів змін управлінської думки за групами і зонами зрілості *

Тренд змін	Характеристика тренду за групою	Зона зрілості
Тренди технологічні		
1. Гіпер-реальність	Тренд, в якому завдяки технологічним рішенням (VR, AR) посилюється сприйняття фізичної реальності і реальний світ	новий нормальний

2. Оцифрованість	Перенесення почуттів (смаку, запаху, дотику) до цифрового світу; оцифрування органів чуття, окрім зору.	інновації		дешевшим	
3. Штучний інтелект	Рішення на основі штучного інтелекту, великих даних і нейронних мереж.	реактивний		Тренди суспільні/соціальні	
4. Діалогові інтерфейси	Рішення на основі open air design, voice control, sound interface	реактивний	13. Tangibility	З анг. відчутність, тренд, який гармонується з більш широким трендом «почуття», в якому споживачі мають сильну потребу у фізичному сприйнятті світу	реактивний
5. Інтернетизація	Всі види рішень, підключені до Інтернет, розумні та даючи можливість спілкування	новий нормальний	14. Craftsmanship	В епоху глобалізації, де скрізь все однаково, люди починають цінувати працю людських рук, місцевих майстрів.	новий нормальний
6. Роботизація життя	Використання автоматизації та роботів у повсякденному житті для допомоги у щоденних обов'язках, у догляді за людьми похилого віку, в освіті, терапії тощо	реактивний	15. Senses	Один з найсильніших трендів сьогодні у світі, заснований головним чином на відчутті зору, люди підсвідомо рухаються в напрямку сприйняття світу іншими органами чуття: слухом, смаком, дотиком і запахом.	інновації
7. Wearables	Пристрої, які здійснюють всі види вимірювань активності, функціонування організму тощо.	на стику зон «новий нормальний» і «реактивний»	16. Aging Society	Старіюче населення - люди не тільки живуть довше, але все більше і більше старих людей (і буде) в суспільстві	новий нормальний
8. Блокчейн	Всілякі рішення на основі blockchain; Ця технологія в даний час використовується в основному у фінансовій галузі, але її потенціал, безумовно, ширший	інновації	17. Fight Insomnia	Технологічні рішення для боротьби з однією з найбільших цивілізаційних захворювань на даний момент, безсонням	новий нормальний
9. Цифрове здоров'я	Цифрові рішення в галузі широкого розуміння здоров'я.	реактивний	18. Empowered Women	Ця тенденція також називається #girlpower, #womenomics - вона говорить про зростаючу роль жінок у соціальному, економічному та політичному житті тощо.	реактивний
10. 5G	Мобільна технологія 5-го покоління, новий стандарт мобільної мережі	на стику зон «реактивний» і «інновації»	19. Inclusion & Diversity	Інклюзивність та різноманітність, надзвичайно важлива тенденція завдяки інноваційній економіці, яка притаманна сьогоденню; свідчить про різноманітність соціальних груп та необхідність залучення їх до активної діяльності	реактивний
11. Роздрібна торгівля	Торгові рішення, що дозволяють безпроблемно, швидко, автоматично здійснювати покупки	реактивний	20. Sexuality On	Тенденція, в якій секс і сексуальність більше не табу, все частіше говориться про них відкрито.	новий нормальний
12. Розумне життя	Рішення (в основному засновані на нових технологіях), які дозволяють нашому повсякденному житті бути простішим, приємнішим, більше енергозберігаючим та	реактивний	21. Togetherness (social)	Чітка тенденція проводити час разом з іншими людьми, у фізичному світі,	новий нормальний

gatherings)	у міському просторі	
22. Localism	Антитренд до глобалізації підкреслює, що місцеве краще, є більш достовірним, ціннішим	новий нормальний
Тренд екологічний/оточуючого середовища		
23. Sustainability	Сталий розвиток, турбота про природне середовище, виснажуючи ресурси, свідоме споживання	на стику зон «новий нормальний» і «реактивний»
24. Air Pollution	Усі дії, пов'язані з протидією забрудненню навколишнього середовища.	новий нормальний
25. Urban Gardening	Тенденція, пов'язана з вирощуванням садів у містах, на балконах, підвіконнях, дахах, у міському просторі	на стику зон «новий нормальний» і «реактивний»
26. Life After Plastic	Екологічна тенденція, яка привертає увагу до надмірного використання пластику, особливо одноразового використання; пошук альтернативи пластику	інновації
27. Refill Culture	Субтренд в тренді Life after Plastic та свідомого споживання; що має на увазі багаторазове використання ресурсів; спостерігається в галузі харчової, краси та моди	на стику зон «реактивний» і «інновації»
Тренд економічний		
28. Microliving	Тенденція, пов'язана з прогресуючою урбанізацією, передбачає, що в майбутньому ми будемо жити на щораз менших площах	на стику зон «реактивний» і «інновації»
29. Globalizacja 4.0	Новий підхід до економіки, розвитку суспільства, політики - відхід від виробництва та споживання до "обміну та піклування".	реактивний
30. Blockchain Economy	Рішення, продукти та послуги, засновані на блокчейн, входять у новий тренд економіки на основі прозорості	інновації
Тренд комунікаційний		

31. Redefined Art	Використання мистецтва та художніх інсталяцій як нової форми спілкування, зміцнення співпраці між комерційними брендами та художниками різних областей	реактивний
32. Being Good	Тенденція, в якій бренди беруть на себе відповідальність за світ, в якому вони функціонують; проводять соціальну та проєкологічну діяльність	новий нормальний
33. Immersive Experiences	Тенденція, пов'язана з необхідністю відчувати світ усіма почуттями; діяльність, що здійснюється брендами, які на це дають можливість	реактивний

* Складено на підставі [3]

Виходячи з вищеведеного при здійсненні управління організованими соціально-економічними системами та їх компонентами вважаємо за доцільне спостерігати за трендами європейської та світової управлінської думки, в тому числі сучасними трендами змін поглядів на управління і менеджмент.

Список використаної літератури

1. Всеобщая история менеджмента : учебное пособие / И. И. Мазур, А. Г. Поршнева, В. Д. Шапиро и др. ; под общей ред. проф. И. И. Мазура. – М. : Издательский центр «ЕЛИМА», 2006. – 850 с.
2. Гордієнко Л. Ю. Управління організаційними трансформаціями : теоретико-методологічні засади та управлінський інструментарій : монографія / Л. Ю. Гордієнко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2011. – 440 с.
3. Mapa trendów 2019. – Режим доступу : www.hatalaska.com

Автори

Вацьковські Казімеж Станіславович, завідувач кафедри, Варшавський технологічний університет «Варшавська політехніка» (kwackowski1701@gmail.com)

Гордієнко Лариса Юрївна, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (gordienkolarisa@ukr.net)

Тези доповіді надійшли 12 січня 2020 року.
Опубліковано в авторській редакції.